Rashi on Esther
רש"י על אסתר
merged
https://www.sefaria.org/Rashi_on_Esther
This file contains merged sections from the following text versions:
-The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001
-https://www.nli.org.il/he/books/NNL_ALEPH002162036

רש"י על אסתר

Chapter 1

Verse 1

וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. מֶלֶךְ פָּרַס הָיָה, שֶׁמָּלַךְ תַּחַת כּוֹרֶשׁ לְסוֹף שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁל גָּלוּת בָּבֶל:
הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. הוּא בְּרִשְׁעוֹ מִתְחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ:
הַמֹּלֵךְ. שֶׁמָּלַךְ מֵעַצְמוֹ וְלֹא הָיָה מְזֻרָע הַמְּלוּכָה
מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ, וגו'. הַמּוֹלֵךְ עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע מְדִינוֹת כְּמוֹ שֶׁמָּלַךְ מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁעוֹמְדִים זֶה אֵצֶל זֶה. וְכֵן "כִּי הוּא רֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד עַזָּה", שֶׁהָיָה רוֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹדֶה מִתִּפְסַח עַד עַזָּה:

Verse 2

כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, וגו'. כְּשֶׁנִּתְקַיֵּם הַמְּלוּכוּת בְּיָדוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּהוּ בְּעִנְיָן אַחֵר בְּמַסֶּכֶת מְגִילָּה:

Verse 3

הַפַּרְתְּמִים. שִׁלְטוֹנִים בִּלְשׁוֹן פָּרַס:

Verse 4

יָמִים רַבִּים. עָשָׂה לָהֶם מִשְׁתֶּה:

Verse 5

גִּנַּת. מְקוֹם זֵרְעוֹנֵי יְרָקוֹת:
בִּיתַן. נָטוּעַ בְּאִילָנוֹת:

Verse 6

חוּר כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת. מִינֵי בְגָדִים צְבוּעִים פֵּרַס לָהֶם לְמַצָּעוֹת:
אָחוּז בְּחַבְלֵי בוּץ וְאַרְגָּמָן. מְרֻקָּמִים בְּפִתְילֵי בוּץ וְאַרְגָּמָן. אוֹתָן פֵּרַס לָהֶם עַל גְּלִילֵי שֵׁשׁ כֶּסֶף וְעַל עַמּוּדֵי שֵׁשׁ:
מִטּוֹת זָהָב וָכֶסֶף. עָרַךְ לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם לִסְעוּדָה:
עַל רִצְפַת. קַרְקָעוֹת שֶׁל בַּהַט וְשֵׁשׁ, וגו'. מִינֵי אֲבָנִים טוֹבוֹת פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ. וּלְפִי מַשְׁמָעוּת הַמִּקְרָא כַּךְ שְׁמָם:

Verse 7

וְהַשְׁקוֹת בִּכְלֵי זָהָב. כְּמוֹ וּלְהַשְׁקוֹת:
שׁוֹנִים. מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכֵן "וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת". וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מַה שָּׁדָרְשׁוּ וְיֵין מַלְכוּת רָב. הַרְבֵּה. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: שֶׁהִשְׁקָה אוֹתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד יַיִן שֶׁהוּא זָקֵן מִמֶּנּוּ:

Verse 8

כַּדָּת. לְפִי שֶׁיֵּשׁ סְעוּדוֹת שֶׁכּוֹפִין אֶת הַמְסֻבִּין לִשְׁתּוֹת כְּלִי גָּדוֹל, וְיֵשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל
לִשְׁתּוֹת כִּי אִם בְּקֹשִׁי, אֲבָל כַּאן: "אֵין אוֹנֵס":
וְסַד. לְשׁוֹן יְסוֹד, כְּלוֹמַר, כֵּן תִּקֵּן וְצִוָּה:
עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ. עַל כָּל שָׂרֵי הַסְּעוּדָה, שַׂר הָאוֹפִים וְשַׂר הַטַּבָּחִים וְשַׂר הַמַּשְׁקִים:
לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ וְאִישׁ. לְכָל אֶחָד וְאֶחָד רְצוֹנוֹ:

Verse 9

Verse 10

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: שַׁבָּת הָיָה:

Verse 11

Verse 12

וַתְּמָאֵן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: לְפִי שֶׁפָּרְחָה בָהּ צָרַעַת כְּדֵי שֶׁתְּמָאֵן וְתֵהָרֵג. לְפִי
שֶׁהָיְתָה מַפְשֶׁטֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲרֵמוֹת וְעוֹשָׂה בָהֶן מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת, נִגְזַר עָלֶיהָ שֶׁתִּפָּשֵׁט עֲרָמָה
בַּשַּׁבָּת:
וַיִּקְצֹף. שֶׁשָּׁלְחָה לוֹ דִּבְרֵי גְנַאי:

Verse 13

כִּי כֵן דְּבַר הַמֶּלֶךְ. כִּי כֵן מִנְהַג הַמֶּלֶךְ בְּכָל מִשְׁפָּט לָשׂוּם אֶת הַדָּבָר "לִפְנֵי כָּל יוֹדְעֵי דָּת
וָדִין":

Verse 14

וְהַקָּרֹב אֵלָיו. לַעֲרֹךְ דְּבָרָיו לִפְנֵיהֶם. אֵלּוּ הֵם: כַּרְשְׁנָא שֵׁתָר, וגו':

Verse 15

כְּדָת מָה לַעֲשׂוֹת. מוּסָב עַל "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים":

Verse 16

עָוְתָה. לְשׁוֹן עָוֹן:

Verse 17

כִּי יֵצֵא דְבַר הַמַּלְכָּה עַל כָּל הַנָּשִׁים. זֶה שֶׁבִּזְתָה אֶת הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת אַף הֵן
אֶת בַּעֲלֵיהֶן:

Verse 18

תִּאמַרְנָה שָׂרוֹת פָּרַס וּמָדַי וגו'. לְכֹל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. וַהֲרֵי זֶה מִקְרָא קָצֵר:
וּכְדֵי בִּזָּיוֹן. וְיֵשׁ בַּדָּבָר הַזֶּה הַרְבֵּה בִּזָּיוֹן וָקֶצֶף:

Verse 19

דְּבַר מַלְכוּת. גְּזֵרַת מַלְכוּת שֶׁל נָקְמָה שֶׁצִּוָּה לְהָרְגָהּ:
וְיִכָּתֵב בְּדָתֵי פָרַס וּמָדַי. בְּסִפְרֵי חֹק וּמִנְהַג הַמַּלְכוּת:
וְלֹא יַעֲבוֹר. חֹק זֶה מְבֵינֵיהֶם שֶׁיְּהֵא זֶה חֹק וְדָת לְכָל הַבּוֹזָה אֶת בַּעְלָהּ:
אֲשֶׁר לֹא תָבוֹא וַשְׁתִּי. וּלְכַךְ נֶהֶרְגָה:

Verse 20

Verse 21

Verse 22

וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן עַמּוֹ. כּוֹפֶה אֶת אִשְׁתּוֹ לִלְמֹד אֶת לְשׁוֹנוֹ אִם הִיא בַּת לָשׁוֹן אַחֵר:

Chapter 2

Verse 1

זָכַר אֶת וַשְׁתִּי. אֶת יָפְיָהּ וְנֶעֱצַב:

Verse 2

Verse 3

וְיַפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים. לְפִי שֶׁכָּל פָּקִיד וּפָקִיד יְדוּעוֹת לוֹ נָשִׁים הַיָּפוֹת שֶׁבִּמְדִינָתוֹ:
תַּמְרֻקֵּיהֶן. הֵן דְּבָרִים הַמְצַחְצְחִין כְּמוֹ "וּמֹרַק וְשֶׁטַח." שֶׁמֶן עֲרֵב וּמִינֵי סַמָּנִים וּבְשָׂמִים
הַמְטַהֲרִין וּמְעַדְּנִין אֶת הַבָּשָׂר:

Verse 4

Verse 5

אִישׁ יְהוּדִי. עַל שֶׁגָּלָה עִם גָּלוּת יְהוֹיָכִין. כָּל אוֹתָן שֶׁגָּלוּ עִם מַלְכֵּי יְהוּדָה הָיוּ קְרוּיִים
"יְהוּדִים" בֵּין הַגּוֹיִם, וַאֲפִילוּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר הֵם:
אִישׁ יְמִינִי. מִבִּנְיָמִין הָיָה, כַּךְ פְּשׁוּטוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מַה שְּׁמָדְרְשׁוּ:

Verse 6

Verse 7

לְאִשָּׁה, "לְבַיִת". רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ לוֹ לְבַת:

Verse 8

Verse 9

וַיְבַהֵל אֶת תַּמְרוּקֶיהָ. זָרִיז וּמְמַהֵר בְּשָׂלָהּ, מְשֻׁל כֶּלָּן
הָרְאֻיוֹת לָתֵת לָהּ. לְשָׁרְתָהּ, וְכֵן עוֹשִׂין לְכֻלָּן. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מַה שְּׁמָדְרְשׁוּ:
וַיְשַׁנֶּהָ. שִׁנָּה אוֹתָהּ:

Verse 10

אֲשֶׁר לֹא תַגִּיד. כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפָּחָה בְּזוּיָה וְיִשְׁלְחוּהָ, שֶׁאִם יֵדְעוּ שֶׁהִיא מִמִּשְׁפַּחַת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ הָיוּ מַחֲזִיקִים בָּהּ:

Verse 11

וּמַה יֶּעֱשֶׂה בָּהּ. זֶה אֶחָד מִשְּׁנֵי צַדִּיקִים שֶׁנִּתַּן לָהֶם רֶמֶז יְשׁוּעָה: דָּוִד וּמָרְדְּכַי. דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר "גַּם אֶת הָאֲרִי גַּם אֶת הַדֹּוב הִכָּה עַבְדֶּךָּ". אָמַר: "לֹא בָא לְיָדִי דָּבָר זֶה אֶלָּא לִסְמֹךְ עָלָיו לְהִלָּחֵם עִם זֶה". וְכֵן מָרְדְּכַי אָמַר: "לֹא אֵרַע לְצַדֶּקֶת זוּ שֶׁתִּלָּקַח לְמִשְׁכַּב נָכְרִי אֶלָּא שֶׁעֲתִידָה לָקוּם לְהוֹשִׁיעַ לְיִשְׂרָאֵל". לְפִיכָךְ, הָיָה מְחַזֵּר לָדַעַת מַה יְּהֵא בְּסוֹפָהּ:

Verse 12

תֹּר. זְמַן:

Verse 13

כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר. כָּל שְׁחוֹק וּמִינֵי זֶמֶר:

Verse 14

אֶל בֵּית הַנָּשִׁים שֵׁנִי. הַשֵּׁנִי:

Verse 15

Verse 16

בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי. עֵת צְנָנָה שֶׁהַגּוּף נֶהֱנֶה מִן הַגּוּף. זֶמֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ עֵת צְנָנָה כְּדֵי לְחַבְּבָהּ עָלָיו:

Verse 17

מִכָּל הַנָּשִׁים. הַבְּעוּלוֹת, שֶׁאַף נָשִׁים הַבְּעוּלוֹת קִבֵּץ:

Verse 18

וַהֲנָחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה. לִכְבוֹדָהּ הֵנִיחַ לָהֶם מִן הַמַּס שֶׁעֲלֵיהֶם:
וַיִּתֵּן מַשְׂאֵת. שָׂלַח דּוֹרוֹנוֹת לָהֶם. וְהַכֹּל כְּדֵי לְפַתּוֹתָהּ אוּלַי תַּגִּיד מוֹלַדְתָּהּ. וְאַף עַל פִּי כֵן:

Verse 19

Verse 20

אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ. לְפִי שֶׁמָּרְדְּכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, הַמְּזָרָזָה וְהַמְרַמְּזָה עַל כָּךְ:

Verse 21

לִשְׁלֹחַ יָד. לְהַשְׁקוֹתוֹ סַם הַמָּוֶת:

Verse 22

וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדְּכַי. שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים דִּבְרֵיהֶם לְפָנָיו בְּלָשׁוֹן טוּרְסִי, וְאֵין יוֹדְעִים שֶׁהָיָה מָרְדְּכַי מַכִּיר בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹנוֹת שֶׁהָיָה מְיוּשָׁבֵי לִשְׁכַּת הַגָּזִית:

Verse 23

וַיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים. הַטּוֹבָה שֶׁעָשָׂה מָרְדְּכַי לַמֶּלֶךְ:

Chapter 3

Verse 1

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שֶׁנִּבְרֵאת רְפוּאָה זוּ לִהְיוֹת לִתְשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל:
גִּדַּל הַמֶּלֶךְ וְגו' אֶת הָמָן. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בוֹרֵא רְפוּאָה לְמַכָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קוֹדֶם
שֶׁיָּבִיא הַמַּכָּה עֲלֵיהֶם:

Verse 2

כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים. שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ, לְפִיכָךְ, וּמָרְדְּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה:

Verse 3

Verse 4

הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי מָרְדְּכַי. הָאוֹמֵר שֶׁלֹּא יִשְׁתַּחֲוֶה עוֹלָמִית, כִּי הוּא יְהוּדִי, וְהוּזְהַר עַל עֲבוֹדַת
אֱלִילִים:

Verse 5

Verse 6

Verse 7

הִפִּיל פּוּר. הִפִּיל מִי שֶׁהִפִּיל, וְלֹא פִּירֵשׁ מִי. וּמִקְרָא קָצָר הוּא:
הוּא הַגּוֹרָל. הַכָּתוּב מְפָרֵשׁ וּמַהוּ הַפּוּר הוּא הַגּוֹרָל. הִפִּיל הַגּוֹרָל בְּאֶיזֶה חֹדֶשׁ יִצְלַח:
מִיּוֹם לְיוֹם. בְּאֶיזֶה יוֹם בַּחֹדֶשׁ יִצְלַח:

Verse 8

וְאֶת דָּתֵי הַמֶּלֶךְ. לָתֵת מַס לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ:
אֵין שָׁוֶה. אֵין חֲשׁוּב. כְּלוֹמַר אֵין בָּצַע:

Verse 9

יִכָּתֵב לְאַבְּדָם. יִכָּתֵב סְפָרִים לִשְׁלֹחַ לְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת לְאַבְּדָם:

Verse 10

וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ. הוּא מַתָּן כָּל דָּבָר גָּדוֹל שֶׁיִּשְׁאֲלוּ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, לִהְיוֹת מִי שֶׁהַטַּבַּעַת
בְּיָדוֹ שַׁלִּיט בְּכָל דְּבַר הַמֶּלֶךְ:

Verse 11

Verse 12

Verse 13

וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים. וְיִהְיוּ נִשְׁלָחִים אישטר"א טרמי"ש בלע"ז. וְהוּא מִגִּזְרַת "אֵם נִלְחוֹם
נִלְחָם" נִלְחוֹם, "הַנִּגְלֶה נִגְלֵיתִי" נִגְלֶה, "נִדְמֶה נִדְמֵיתִי": נִדְמֶה
בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר. בְּיוֹם י"ג לְאוֹתוֹ חֹדֶשׁ שֶׁהוּא י"ב לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

Verse 14

פַּתְשֶׁגֶן. לָשׁוֹן אֲרַמִּי פַּתְשֶׁגֶן סִפּוּר הַכְּתָב דרישמאנ"ט בְּלַעַ"ז:
לְהִנָּתֵן דָּת. צִוּוּי הַכְּתָב שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְהִנָּתֵן חֹק גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ:
גָּלוּי לְכָל הָעַמִּים. דָּבָר זֶה:

Verse 15

וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשָׁן. מָקוֹם שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ שָׁם נִתַּן הַחֹק בּוֹ בַּיּוֹם, לִהְיוֹת עֲתִידִים לְיוֹם י"ג
לְחֹדֶשׁ אֲדָר. לְכָךְ,
וְהָעִיר שׁוּשָׁן נָבוֹכָה. הַיְּהוּדִים שֶׁבָּהּ:

Chapter 4

Verse 1

וּמָרְדְּכַי יָדַע. בַּעַל הַחֲלוֹם אָמַר לוֹ שֶׁהִסְכִּימוּ הָעֲלִילוֹת עַל כָּךְ לְפִי שֶׁהִשְׁתַּחֲוִוּ לַצֶּלֶם בִּימֵי
נְבוּכַדְנֶצַּר וְשֶׁנֶּהֱנוּ מִסְּעוּדַת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ:

Verse 2

כִּי אֵין לָבוֹא. אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק:

Verse 3

דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ. כְּשֶׁהַשְּׁלוּחִים נוֹשְׂאֵי הַסְּפָרִים עוֹבְרִים שָׁם נִתְּנָה הַדָּת בָּעִיר:

Verse 4

Verse 5

Verse 6

Verse 7

פָּרָשַׁת הַכֶּסֶף. פֵּרוּשׁ הַכֶּסֶף:

Verse 8

Verse 9

Verse 10

Verse 11

Verse 12

Verse 13

אַל תִּדַּמִּי בָנַפְשֵׁךְ. אַל תַּחְשְׁבִי, כְּמוֹ "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי". "אַל תְּהִי סְבוּרָה לְהִמָּלֵט בְּיוֹם הַהֲרָגָה בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, שֶׁאֵינוֹ אַתְּ רוֹצָה לְסַכֵּן אֶת עַצְמֵךְ עָכְשָׁיו עַל הַסָּפֵק בָּא אֶל הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת":

Verse 14

וּמִי יוֹדֵעַ אִם לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת. וּמִי יוֹדֵעַ אִם יַחְפֹּץ בָּךְ הַמֶּלֶךְ לַשָּׁנָה הַבָּאָה שֶׁהוּא זְמַן הַהֲרָגָה:
לְעֵת כָּזֹאת. שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּנִיסָן וּזְמַן הַהֲרָגָה בַּאֲדָר לַשָּׁנָה הַבָּאָה:
הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת. אִם תַּגִּיעִי לִגְדֻלָּה שֶׁאַתְּ בָּהּ עַכְשָׁיו:

Verse 15

Verse 16

אֲשֶׁר לֹא כַדָּת. שֶׁאֵינוֹ דָּת לְכָנֵס אֲשֶׁר לֹא יִקָּרֵא. וּמִדְרָשׁ אַגָּדָה: "אֲשֶׁר לֹא כַדָּת" שֶׁעַד עַתָּה בְּאֹנֶס וַעֲכְשָׁיו בְּרָצוֹן:
וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי. וְכַאֲשֶׁר הִתְחַלְתִּי לֵילֵךְ לְאִבּוּד אֵלֵךְ וְאָמוּת. וּמִדְרָשׁ אַגָּדָה: כַּאֲשֶׁר אָבַדְתִּי מִבֵּית אַבָּא אֹבַד מִמֶּךָּ, שֶׁמַּעֲכְשָׁיו שָׁאֲנִי בְרָצוֹן נִבְעֶלֶת לְעַכּוּ"ם, אֲנִי אֲסוּרָה לְךָ:

Verse 17

וַיַּעֲבֹר מָרְדְּכָי. עַל דָּת, לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שֶׁהִתְעַנָּה י"ד בְּנִיסָן וְט"ו וְט"ז, שֶׁהָרֵי בְּיוֹם י"ג נִכְתְּבוּ הַסְּפָרִים:

Chapter 5

Verse 1

מַלְכוּת. בִּגְדֵי מַלְכוּת. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: שֶׁלְּבָשָׁתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר "וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי":

Verse 2

Verse 3

עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת. דָּבָר שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע וּבַחֲצִי הַמַּלְכוּת. הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהִתְחִילוּ לִבְנוֹתוֹ בִּימֵי כֹרֶשׁ, וְחָזַר בּוֹ וְצִוָּה לְבַטֵּל הַמְּלָאכָה. וַאֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שָׁעָמַד אַחֲרָיו גַּם הוּא בִּטֵּל הַמְּלָאכָה. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: אַף אִם תִּשְׁאֲלִי מִמֶּנִּי חֲצִי הַמַּלְכוּת, אֶתֵּן לָךְ:

Verse 4

בָּא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ טְעָמִים הַרְבֵּה בַּדָּבָר: מָה רָאֲתָה אֶסְתֵּר שֶׁזִּמְּנָה אֶת הָמָן כְּדֵי לְקָנְאוֹ בַּמֶּלֶךְ וּבַשָּׂרִים, שֶׁהַמֶּלֶךְ יַחְשֹׁב שֶׁהוּא חוֹשֵׁק אֵלֶיהָ וְיַהַרְגֶנּוּ, וְעוֹד טְעָמִים רַבִּים:
אֶל הַמִּשְׁתֶּה. כָּל סְעוּדָה נִקְרֵאת עַל שֵׁם הַיַּיִן שֶׁהוּא עִיקָּר:

Verse 5

Verse 6

Verse 7

Verse 8

וּמָתָר אֶעֱשֶׂה כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ. מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתָּ מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים, לְגַלּוֹת לְךָ אֶת עַמִּי וְאֶת מוֹלַדְתִּי:

Verse 9

Verse 10

וַיִּתְאַפַּק. נִתְחַזֵּק לַעֲמֹד עַל כַּעְסוֹ, כִּי הָיָה יָרֵא לְהִנָּקֵם בְּלֹא רְשׁוּת. וַיִּתְאַפַּק אישטנט"ר בְּלַעַ"ז:

Verse 11

Verse 12

Verse 13

אֵינֶנּוּ שָׁוֶה לִי. אֵינִי חָשׁ לְכָל הַכָּבוֹד אֲשֶׁר לִי:
בְּכָל עֵת וגו'. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהָיָה מַרְאֶה לוֹ שְׁטָר שֶׁמָּכַר עַצְמוֹ לְעֶבֶד עַל חֹסֶר מְזוֹנוֹת כְּשֶׁנִּתְמַנּוּ רָאשֵׁי גְיָסוֹת מָרְדְּכַי וְהָמָן בְּמִלְחָמָה אַחַת:

Chapter 6

Verse 1

נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ. נֵס הָיָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שָׂם אֶת לִבּוֹ עַל שֶׁזִּמְּנָה אֶסְתֵּר אֶת הָמָן שֶׁמָּא נָתְנָה עֵינֶיהָ בּוֹ וְיַהַרְגֵהוּ:
לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת. דֶּרֶךְ הַמְּלָכִים, כְּשֶׁעָנָתָן נוֹדֶדֶת, אוֹמְרִים לִפְנֵיהֶם מְשָׁלִים וְשִׂיחוֹת עַד שֶׁשָּׁנָתָם חוֹזֶרֶת עֲלֵיהֶם. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: מִתּוֹךְ שֶׁנָּתַן לִבּוֹ עַל הָמָן וְאֶסְתֵּר, אָמַר: "אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יֵדַע אָדָם שֶׁהוּא אוֹהֲבִי עֲצָתָם, וְיַגֶּלֶה לִי". וְחָזַר וְאָמַר: "שֶׁמָּא עָשָׂה לִי אָדָם טוֹבָה וְלֹא גְמָלְתִּיו, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין עוֹד לִי". לְפִיכָךְ, "וַיֹּאמֶר לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת":

Verse 2

Verse 3

Verse 4

Verse 5

Verse 6

Verse 7

Verse 8

Verse 9

וְנָתוֹן הַלָּבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ. וְאֶת הַכֶּתֶר לֹא הִזְכִּיר, שֶׁרָאָה עֵינוֹ שֶׁל מֶלֶךְ רָעָה עַל
שֶׁאָמַר שֶׁיִּתְּנוּ הַכֶּתֶר בְּרֹאשׁ אָדָם:

Verse 10

Verse 11

Verse 12

וַיָּשָׁב מָרְדְּכַי. לְשַׁקּוֹ וּלְתַעֲנִיתוֹ:
אָבֵל וַחֲפוּי רֹאשׁ. רַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ הַדָּבָר בְּמַסֶּכֶת מְגִילָּה:

Verse 13

אֲשֶׁר הַחִלּוֹתָ לִנְפֹּל וגו'. אָמְרָה: אֻמָּה זוֹ נִמְשְׁלוּ לְכוֹכָבִים וּלְעָפָר. כְּשֶׁהֵם יוֹרְדִים יוֹרְדִים
עַד לֶעָפָר, וּכְשֶׁהֵם עוֹלִים עוֹלִים עַד לָרָקִיעַ וְעַד הַכּוֹכָבִים:

Chapter 7

Verse 1

Verse 2

Verse 3

תְּנָה־לִי נַפְשִׁי. שֶׁלֹּא אֶהֱרַג בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בַּאֲדָר שֶׁגָּזְרָה גְּזֵרַת הָרָעָה עַל עַמִּי וּמוֹלַדְתִּי: וְעַמִּי. יִנָּתֵן לִי "בְּבַקָּשָׁתִי" שֶׁלֹּא יֵהָרְגוּ. וְאִם תֹּאמַר: מָה אִכְפַּת לָךְ? "כִּי אֵיכָכָה אוּכַל וְרָאִיתִי, וגו'":

Verse 4

כִּי אֵין הַצָּר שָׁוֶה בְּנֵזֶק הַמֶּלֶךְ. אֵינֶנּוּ חוֹשֵׁשׁ בְּנֵזֶק הַמֶּלֶךְ שֶׁאִלּוּ רָדַף אַחַר הֲנָאָתְךָ, הָיָה לוֹ לוֹמַר: מְכֹר אוֹתָם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְקַבֵּל הַמָּמוֹן אוֹ הַחֲיֵה אוֹתָם לִהְיוֹת לְךָ לַעֲבָדִים הֵם וְזַרְעָם:

Verse 5

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר, וַיֹּאמֶר" שְׁנֵי פְעָמִים, אֵינוֹ אֶלָּא לְמִדְרָשׁ, וּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל זֶה: בַּתְּחִלָּה הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. עַכְשָׁיו שֶׁיָּדַע שֶׁמִּמְּשַׁפַּחַת מְלָכִים הִיא, דִּבֵּר עִמָּהּ הוּא בְּעַצְמוֹ:

Verse 6

Verse 7

כִּי כָלְתָה. נִגְמְרָה הָרָעָה וְהַשִּׁנְאָה וְהַנְּקָמָה:

Verse 8

וְהָמָן נֹפֵל. הַמַּלְאָךְ דְּחָפוֹ:
עַל הַמִּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ. דַּרְכָּן הָיָה לֵישֵׁב בִּסְעוּדָה עַל צְדָן עַל גַּבֵּי הַמִּטּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר: "מִטּוֹת זָהָב וָכֶסֶף" לִבְנֵי הַמִּשְׁתֶּה:
הֲגַם לִכְבּוֹשׁ. לִשְׁוֹן תֹּמַהּ הוּא. לִכְבּוֹשׁ לְאֶנוֹס בְּחָזְקָה, כְּמוֹ "וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ":

Verse 9

גַּם הִנֵּה עֵץ. "גַּם" רָעָה אַחֶרֶת עָשָׂה שֶׁהֵכִין הָעֵץ לִתְלוֹת אוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁהִצִּיל הַמֶּלֶךְ מִסַּם הַמָּוֶת:

Chapter 8

Verse 1

מָה הוּא לָהּ. אֵיךְ הוּא קָרוֹב לָהּ:

Verse 2

Verse 3

לְהַעֲבִיר אֶת רָעַת הָמָן. שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּם עֲצָתוֹ הָרָעָה:

Verse 4

Verse 5

Verse 6

Verse 7

הִנֵּה בֵּית הָמָן וגו'. וּמֵעַתָּה הַכֹּל רוֹאִים שֶׁאֲנִי חָפֵץ בָּכֶם, וְכָל מַה שֶׁתֹּאמְרוּ יַאֲמִינוּ הַכֹּל שֶׁמֵּאתִי הוּא. לְפִיכָךְ, אֵין צְרִיכִין אַתֶּם לַהֲשִׁיבָם, אֶלָּא "כִּתְבוּ" סְפָרִים אֲחֵרִים "כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם":

Verse 8

אֵין לְהָשִׁיב. אֵין נָאֶה לַהֲשִׁיבוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּתַב הַמֶּלֶךְ בְּזִיּוּף:

Verse 9

כִּכְתָבָהּ. בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁלָּהּ:
כִּלְשׁוֹנוֹ. הוּא הַדִּבּוּר:

Verse 10

בְּיַד הָרָצִים. רוֹכְבֵי סוּסִים שֶׁצְּוָה לָהֶם רָוּץ:
הָאֲחַשְׁתְּרָנִים. מִין גְּמַלִּים הַמְמֻהָרִים רָוּץ:

Verse 11

וּשְׁלָם לָבוֹז. כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בָּרִאשׁוֹנוֹת וְהֵם בַּבְּזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם, שֶׁהֻרְאוּ לַכֹּל שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְשֵׁם מָמוֹן:

Verse 12

Verse 13

פַּתְשֶׁגֶן. אִגֶּרֶת מִפֹּרָשׁ:

Verse 14

מְבֹהָלִים. מְמֻהָרִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת מְהֵרָה, לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם פְּנַאי, שֶׁהָיָה לָהֶם לְהַקְדִּים רָצִים הָרִאשׁוֹנִים לְהַעֲבִירָם:

Verse 15

וְתַכְרִיךְ בּוּץ. מַעֲטֶה בּוּץ, טַלִּית הֶעָשׂוּי לְהִתְעַטֵּף:

Verse 16

Verse 17

מִתְיַהֲדִים. מִתְגַּיְּרִים:

Chapter 9

Verse 1

Verse 2

Verse 3

וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה. אוֹתָם שֶׁהָיוּ מְמֻנִּים לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי הַמֶּלֶךְ:

Verse 4

Verse 5

Verse 6

Verse 7

Verse 8

Verse 9

Verse 10

עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן. רָאִיתִי בְסֵדֶר עוֹלָם אֵלּוּ י' שֶׁכָּתְבוּ שִׁטְנָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר עֶזְרָא "וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בִּתְחִלַּת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שִׁטְנָה עַל יִשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם". וּמָה הִיא הַשִּׁטְנָה? לְבַטֵּל הָעוֹלִים מִן הַגּוֹלָה בִּימֵי כוֹרֶשׁ, שֶׁהִתְחִילוּ לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת וְהִלְשִׁינוּ עֲלֵיהֶם הַכּוּתִים וְהֶחֱדִילוּם וּכְשֶׁמֵּת כּוֹרֶשׁ וּמָלַךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְהִתְנַשֵּׂא הָמָן, דָּאַג שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ אוֹתָן שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם בַּבִּנְיָן וְשָׁלְחוּ בְשֵׁם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְשָׂרֵי עֵבֶר הַנָּהָר לְבַטְּלָן: וּבַבְּזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם. שֶׁלֹּא יִתֵּן הַמֶּלֶךְ עַיִן צָרָה בַּמָּמוֹן:

Verse 11

Verse 12

Verse 13

וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן יִתְלוּ עַל הָעֵץ. אוֹתָן שֶׁנֶּהֱרְגוּ:

Verse 14

וַתִּנָּתֵן דָּת. נִגְזַר חֹק מֵאֵת הַמֶּלֶךְ:

Verse 15

Verse 16

Verse 17

Verse 18

Verse 19

הַפְּרָזִים. שֶׁאֵינָם יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי חוֹמָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וּמֻקָּפִין חוֹמָה בְּט"ו כְּשׁוּשָׁן. וְהֶקֵּף
זֶה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. כַּךְ דָּרְשׁוּ וְלָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ:
וּמִשְׁלֹחַ. שֵׁם דָּבָר, וּמִשְׁלֹחַ, כְּמוֹ מִשְׁמָר מִשְׁמָע לְפִיכָךְ הַשִּׁי"ן נְקוּדָה רָפֵי:

Verse 20

וַיִּכְתֹּב מָרְדְּכַי. הִיא הַמְּגִלָּה הַזֹּאת כְּמוֹת שֶׁהִיא:

Verse 21

Verse 22

Verse 23

Verse 24

כִּי הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא. חָשַׁב לְהֵמֵם וּלְאַבְּדָם:

Verse 25

וּבְבֹאָהּ. אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן לוֹ:
אָמַר עִם הַסֵּפֶר. אָמַר הַמֶּלֶךְ בְּפִיו וְצִוָּה לִכְתֹּב סְפָרִים שֶׁתָּשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה בְּרֹאשׁוֹ:

Verse 26

עַל כֵּן עַל כָּל דִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת. נִקְּבוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה וּלְכָךְ נִכְתְּבָה לָדַעַת דּוֹרוֹת
הַבָּאִים:
וּמָה רָאוּ. עוֹשֵׂי הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה שֶׁעָשָׂאוּם:
וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. מָה רָאָה אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ, "וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם": שֶׁבָּא
עָטָן וְרָקַד בֵּינֵיהֶם וְהָרַג אֶת וַשְׁתִּי. מָה רָאָה הָמָן שֶׁנִּתְקַנֵּא בָּמָרְדְּכַי, וּמָה הִגִּיעַ אֵלָיו:
שֶׁתָּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו. מָה רָאָה מָרְדְּכַי שֶׁלֹּא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה, וּמָה רָאֲתָה אֶסְתֵּר שֶׁזִּמְּנָה
לְהָמָן:

Verse 27

הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. גֵּרִים הָעֲתִידִים לְהִתְגַּיֵּר:
כְּכֻתָּבָם. שֶׁתְּהֵא הַמְּגִלָּה כְּתוּבָה כְּתָב אַשּׁוּרִית:

Verse 28

נִזְכָּרִים. בְּקְרִיאַת הַמְּגִלָּה:
וְנַעֲשִׂים. מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וְיוֹם טוֹב לָתֵת מָנוֹת וּמַתָּנוֹת:
מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה. מִתְאַסְּפִין יַחַד וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים יָחַד. וְכַד קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שְׁיְמֵי הַפּוּרִים
לֹא יַעֲבְרוּ:
וְזִכְרָם. קְרִיאַת מְגִלָּה:
לֹא יָסוּף. תַּרְגּוּם שֶׁל יִתֹּם, דְּמִתַּרְגֵּם עַד תֹּם, עַד דְּסָף. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לִהְיוֹת מִגְזֶרֶת
"פֶּן תִּסָּפֶה" וּמִגְזֶרֶת "עַתָּה אֻסָּפָה יוֹם אֶחָד", שֶׁאִם כֵּן, הָיָה לוֹ לִכְתֹּב: "לֹא יִסָּפֶה
מִזַּרְעָם":

Verse 29

אֶת כָּל תֹּקֶף. תָּקְפּוֹ שֶׁל נֵס, שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְשֶׁל הָמָן וְשֶׁל מָרְדְּכַי וְשֶׁל אֶסְתֵּר
הַשֵּׁנִית. לַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה חָזְרוּ וְשָׁלְחוּ סְפָרִים שֶׁיַּעֲשׂוּ פוּרִים:

Verse 30

Verse 31

Verse 32

וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קַיָּם וגו'. אֶסְתֵּר בְּקֻשָּׁה מֵאֵת חֲכְמֵי הַדּוֹר לְקָבְעָהּ וְלִכְתֹּב סֵפֶר זֶה עִם שְׁאָר
הַכְּתוּבִים. וְזֶהוּ "וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר":

Chapter 10

Verse 1

Verse 2

Verse 3

לְרֹב אֶחָיו. וְלֹא לְכָל אֶחָיו, מְלַמֵּד שֶׁפֵּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ מִקְצַת סַנְהֶדְרִין, לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה קָרוֹב
לַמַּלְכוּת וְהָיָה בָּטֵל מִתַּלְמוּדוֹ:
לְכָל זַרְעוֹ. מֵחָב עַל עַמּוֹ לְכָל זֶרַע עַמּוֹ: